

POHJANTÄHTIOPISTO

Valtakatu 1

94100 Kemi

www.pto.fi

info@pto.fi

SUUNNITELMA OPISKELIJOIDEN SUOJAAMISEKSI KIUSAAMISELTA, VÄKIVALLALTA JA HÄIRINNÄLTÄ

 POHJANTÄHTI-OPISTO

Oppia, elämyksiä ja kokemuksia

SISÄLLYS

1	TAUSTAA.....	1
2	KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT.....	2
2.1	Kiusaaminen ja väkivalta.....	2
2.2	Seksuaalisen häirinnän tunnusmerkit.....	3
2.3	Häirintä.....	4
3	POHJANTÄHTI-OPISTOLLA TYÖSKENTELY KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISEMISEKSI.....	5
3.1	Ennaltaehkäisevä työ.....	5
3.2	Henkilöstön koulutus.....	6
3.3	Tiedottaminen ja viestintä.....	6
4	MENETTELYTAVAT ERI TILANTEISSA.....	7
5	TOIMINTAOHJEITA OPISKELIJOILLE.....	9
5.1	Opiskelija kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän kohteena.....	9
5.2	Opiskelija kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän sivusta seuraajana.....	9
6	SUUNNITELMAN SEURANTA, ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN.....	10

1 TAUSTAA

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Suunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Opiskeluhuoltosuunnitelmaan tulee olla sisällytettynä suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Laki naisten ja miesten tasa-arvosta 609/1986 määrää laatimaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelman yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Pohjantähti-opistolla on laadittu tasa-arvosuunnitelmat, joita tarkistetaan tarvittaessa. Tasa-arvolain mukaan erityisesti huomiota tulee kiinnittää muun muassa seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Pohjantähti-opiston suunnitelman laatimiseen osallistuu yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä yhteistyössä eri asiantuntijatahojen kanssa.

2 KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT

2.1 Kiusaaminen ja väkivalta

Kiusaamisella tarkoitetaan joutumista toistuvasti toisten tahallisen ja kielteisen toiminnan kohteeksi. Kiusaaminen on mahdollisesti henkistä tai fyysistä.

Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan fyysistä tai sanallista satuttamista. Fyysinen satuttaminen voi olla esimerkiksi lyömistä, tönimistä tai potkimista. Fyysisenä kiusaamista on myös omaisuuden tai esimerkiksi koulutöiden varastamista tai tuhoamista.

Epäsuoralla kiusaamisella tarkoitetaan mm. satuttamista kiertoteitse vahingoittamalla ihmissuhteita tai sulkemalla pois joukosta. Epäsuora kiusaaminen voi olla esimerkiksi arvostelemista selän takana tai vahingollisten juurujen ja perättömien juttujen levittämistä. Epäsuora kiusaaminen on usein vaikeasti havaittavaa. Tällaisia kiusaamisen muotoja ovat mm. vihjaileminen, monimerkitykselliset viestit, joiden todellinen merkitys aukeaa vain tietyille opiskelijaryhmälle, sekä vuoro-vaikutussääntöjen rikkominen, kuten tervehtimättä jättäminen tai vastaamatta jättäminen. Lähtökohtana kiusaamisessa pidetään kiusatuksi joutuneen omia kokemuksia. Kiusaaja ei välttämättä tunnista kiusaavansa.

Kiusaamista ovat:

- Fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen ja väkivalta
- Lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen, esineillä heittäminen, hiuksista vetäminen; väkivalta, joka naamioidaan urheiluksi ja leikiksi; pään kastaminen vessanpönttöön tai lavauariin jne.
- Henkinen väkivalta, pilkkaaminen, eristäminen muista opiskelijoista, haukkuminen, matkiminen, naurunalaiseksi tekeminen, syrjään jättäminen, toisten yllyttäminen yhtä vastaan, pettäminen, juurujen levittäminen, ilmeily, huokailu, merkitsevien silmäysten vaihtaminen toisten kanssa, kikattelu tai pilkallinen nauru, rahan kiristäminen jne.
- Vallankäyttö uhkaaminen, kiristäminen, muista eristäminen, pakottaminen tekoihin, pelottelu, uhkailu, väärin neuvominen.
- Haitanteko, tavaroiden piilottelu ja tavaroiden luvatta ottaminen, yksin jättäminen, omaisuuden tahallinen tuhoaminen, peleistä ja leikeistä poisjättäminen, toisen nimissä toimiminen

Kiusaaminen voi tapahtua eri ympäristöissä, usein sosiaalisessa mediassa. Kaikki epämiellyttävältä tuntuva kohtelu ei kuitenkaan ole kiusaamista. Riidat ja erimielisyydet kuuluvat ihmisten väliseen kanssakäymiseen, eivätkä ne ole kiusaamista. Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat yleensä ohimeneviä ja hetkellisiä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi ja sama opiskelija. Kiusoittelu tai raju leikki eivät ole kiusaamista, jos niihin osallistuvat opiskelijat ovat asiasta samaa mieltä ja se on kaikkien mielestä hauskaa.

Kiusaamista esiintyy nuorten keskuudessa usein verhotusti ja ilman että aikuiset sitä näkevät. Esimerkiksi ryhmässä kiusaamisesta kärsivät hyvin usein myös ne, jotka eivät ole kiusaamisen varsinaisia kohteita. Ryhmän kulttuuri saattaa rakentua tällöin pelon varaan avoimen aktiivisuuden sijasta. Väkivaltaa on myös opiskelijan väkivaltainen ja uhkaava käyttäytyminen, jolla hän vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä tai joka kohdistuu esimerkiksi oppilaitoksen irtaimistoon.

2.2 Seksuaalisen häirinnän tunnusmerkit

Häirinnällä tarkoitetaan tässä suunnitelmassa seksuaalista häirintää ja sukupuoleen perustuvaa häirintää. Seksuaalista häirintää on ei-toivottu yksipuolinen huomio, joka liittyy sukupuoleen. Seksuaalinen häirintä sanoin, elein tai teoin on kiusaamista. Häirintä saa toisen tuntemaan itsensä noloksi, pelokkaaksi, loukkaantuneeksi tai vihaiseksi. Häirintä voi tapahtua myös sosiaalisessa mediassa tai puhelimen välityksellä. Sukupuolinen huomio muuttuu häirinnäksi silloin, kun sitä jatketaan, vaikka huomion kohde ilmaisisi sen olevan epämiellyttävää. Huomion kohteena olevan henkilön oma tuntemus ja kokemus on mittari siihen, onko huomio seksuaalista häirintää vai ei.

Seksuaalista häirintää ovat esimerkiksi:

- Sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, nimittelyt sukupuoliseen suuntautumiseen liittyen
- Kaksimieliset puheet tai vitsit
- Vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset
- Näkyvillä olevat pornografiset tai yliseksuaaliset painotuotteet
- Seksuaalisesti värittyneet kirjeet, viestit sosiaalisessa mediassa tai sähköpostit
- Häiritsevä fyysinen koskettelu
- Sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
- Raiskaus tai sen yritys
- Halventavat puheet toisesta sukupuolesta tai toisen sukupuolen alentaminen yhteisön vuorovaikutustilanteissa, valinnoissa ja päätöksissä
- Työpaikkakiusaaminen, jos se perustuu sukupuoleen

Seksuaalisena häirintänä ei voida pitää esimerkiksi rohkaisuksi tai kiitokseksi tarkoitettua neutraalien vartalon osien kosketteluä, tervehdys- tai onnittelutilanteeseen liittyvää halusta (johon ei liity seksuaalista viritystä), asiallista tai ammatillista keskustelua seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa tai yksittäistä ja viatonta, hyväntahtoista ja huumoriin liittyvää ja vastavuoroista tai neutraalia flirttiä.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasia-

allisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuva häirintä voi ilmetä seuraavin tavoin:

- Alentava ja kielteinen puhe toisesta sukupuolesta
- Toisen sukupuolen halventaminen

2.3 Häirintä

Epäasiallinen kohtelu, josta voi olla vaaraa tai haittaa turvallisuudelle tai terveydelle. Useimmiten järjestelmällistä ja jatkuvaa toista alistavaa toimintaa tai käyttäytymistä, joka kohdistuu toisen persoonaan tai yksityiselämään kuten ominaisuuksiin, luonteenpiirteisiin, sukupuoleen, ulkomuotoon, harrastuksiin tai perhesuhteisiin.

3 POHJANTÄHTI-OPISTOLLA TYÖSKENTELY KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISEMISEKSI

3.1 Ennaltaehkäisevä työ

Häirinnän ehkäisemisen lähtökohtana on oppilaitoksen johdon ja kaikkien työntekijöiden asenne; kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei tule pitää missään olosuhteissa hyväksyttävänä, jokainen on sitoutunut ennaltaehkäisemiseen ja puuttuu välittömästi kaikkiin esille tuleviin tapauksiin. Jokaisen aikuisen toimijan pitää olla tarkkana siitä, että ei kiusaamistilanteita havaitessaan jää kiusaamisen hiljaisen hyväksyjän rooliin. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä eivät lopu itsestään, kaikkiin niihin on puututtava määrätietoisesti. Jos niihin ei puututa, on vaarana, että niitä aletaan pitää yhteisössä ”normaalina” käyttäytymisenä.

Pohjantähti-opistolla ryhmätetään opintolinjojen opiskelijoita linjatasolla, mutta myös koko opiston tasolla. Ryhmäyttämiseen voi hakea lisätukea kunnan nuorisotyöstä ja kuraattoripalveluista.

Kun käsitellään kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää, on tärkeää, että keskustelu pysyy koko ajan asiallisena ja toisia kunnioittavana. Kaikkien tulee kokea voivansa turvallisesti osallistua keskusteluun. Tähän tavoitteeseen pääsemistä tukee huomion kiinnittäminen oppilaitoksen yleisen hyvän ilmapiirin ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä käsitellään lukuvuosittain opintolinjojen eri oppikokonaisuuksien oppitunneilla, ryhmänohjauksessa ja mahdollisesti muissa yhteyksissä.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä käsitellään lukuvuosittain mm. ryhmänohjauksessa. Huoltajille tiedotetaan myös asiasta. Kouluterveyskyselyn tuloksia ja muita kyselyiden tuloksia seurataan, ja niiden pohjalta laaditaan tarvittavat toimenpideohjelmat yhteisöllisessä opiskelijahuoltoryhmässä.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän esiintyvyyttä seurataan vuosittain erilaisilla kyselyillä. Kyselyiden vastaukset tulee säilyttää mahdollisia myöhemmin esille nousevia selvittelyjä varten kaksi vuotta kyselyjen toteuttamisen jälkeen.

1. Vahvistetaan ongelmakäyttäytymisen vastaisia asenteita

- Sosiaalisten taitojen opettelu
- Ryhmähengen luominen
- Turvallisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävien traditioiden ylläpitäminen
- Itsetunnon tukeminen, onnistumisen kokemukset
- Pari- ja ryhmätyöskentely kaikkien luokkatovereiden kanssa
- Tietoa kiusaamisen muodoista ja mekanismeista
- Tavoitteena vuorovaikutukselle myönteinen ja vapaa ilmapiiri

2. Kiinnitetään huomiota oppimisympäristöön ja yhteisiin sopimuksiin

- Oppilaiden tasa-arvoinen kohtelu
- Siistit ja viihtyisät tilat
- Selkeät säännöt ja sopimukset
- Selvät toimintaohjeet ongelmatilanteissa

3.2 Henkilöstön koulutus

Yhteisöllisen opiskelijahuoltoryhmän jäsenet osallistuvat kukin tahoillaan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä käsitteleviin koulutuksiin. Koulutuksen sisällöistä keskustellaan ryhmässä ja jaetaan osaamista. Yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä osallistuu yhdessä rehtorin kanssa opettajille ja muulle henkilökunnalle järjestettävän koulutuksen suunnitteluun.

Tavoitteena on, että henkilökunnalle tai osalle siitä järjestetään koulutusta vähintään joka kolmas lukuvuosi kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemisestä. Suunnitelma käsitellään lukuvuosittain henkilöstönkokouksessa.

3.3 Tiedottaminen ja viestintä

Suunnitelmasta opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä tiedotetaan lukuvuosittain opiskelijoille, huoltajille ja vanhemmille ja kaikille oppilaitoksen työntekijöille, opettajien lisäksi myös muulle henkilökunnalle. Suunnitelma on myös osana perehdytyskansiota.

- Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajia Wilma-tiedotteella
- Sisältö käsitellään kerran lukuvuodessa opiskelijoiden kanssa ryhmänohjauksessa ja kesken lukuvuotta aloittavien opiskelijoiden kanssa HOPS-keskustelun yhteydessä
- Suunnitelmasta tiedotetaan henkilöstölle vähintään kerran lukuvuodessa henkilöstön kokouksessa, jonka teemana on opiskeluhuolto.

4 MENETTELYTAVAT ERI TILANTEISSA

Pohjantähti-opiston henkilöstö voi puuttua kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan jos sitä tapahtuu opiston alueella ja työpäivän aikana tai opiston järjestämässä tilaisuudessa mm. opintomatalla. Jokainen kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää havainnut on velvollinen ottamaan asian puheeksi, jotta asiaa voidaan selvittää huolellisesti henkilökunnan kanssa.

Tässä kiusaamisen käsitteen alle on sisällytetty kiusaamisen eri muodot ja seksuaalinen häirintä. Jos opiskelija tulee kertomaan jollekulle oppilaitoksen aikuiselle kiusaamisesta, aikuinen on velvollinen viemään asiaa eteenpäin kiusaamisen loppumiseksi. Opiskelijoiden, joita asia koskee, tulee olla tietoisia asian käsittelystä.

Jokainen tietoon saatettu kiusaamistapaus on tutkittava ja aloitettava selvitys mahdollisimman nopeasti. Kaikkia osapuolia on kuultava. Prosessilla tavoitellaan positiivista muutosta ja väärinymmärrysten oikaisemista. Kiusaamisen selvittelyssä on olennaista molempien osapuolten kuuleminen, ensin erikseen ja sitten yhdessä. Selvittely antaa kummallekin osapuolelle mahdollisuuden käydä tapahtunutta läpi, rauhoittua ja kehittää omaa tapaa selvittää asiasta eteenpäin oman arvokkuutensa säilyttäen. Aikuinen tarjoaa neutraalin asiantuntemuksensa ja aikuisen minänsä osapuolten käyttöön. Aikuisen tuki on välttämätön turvallisuuden tunteen takia. Vain turvassa nuori voi oppia tapahtuneesta, kenties sopia ja pyytää, saada ja antaa anteeksi ja päästä eteenpäin. Tarvittaessa otetaan yhteys huoltajaan.

Kiusaamiseen puuttuminen

Tilanteeseen puututaan, mikäli

- Henkilö kokee tulleen kiusatuksi tai häirityksi
- Joku muu kokee jotakuta kiusattavan
- Huomataan, että ilkivalta kohdistuu toistuvasti samaan henkilöön
- Luokan ilmapiiri tai käytös toisia kohtaan on epäkunnioittavaa

Mikäli kyseessä on yksittäinen tilanne, tilanteen havainnut aikuinen keskustelelee ja selvittää tilanteen yhdessä osallisten kanssa.

Mikäli kiusaamiseksi luokiteltu toiminta jatkuu:

1. Noin viikon päästä erikseen seurantakeskustelut asianosaisten kanssa.
2. Jos kiusaaminen ei ole loppunut, pyydetään alaikäisen huoltaja ja tai muu laillinen edustaja mukaan yhteisneuvotteluun koululle. Koteihin ollaan yhteydessä tilanteen mukaan. Kaikki vaiheet kirjataan.
3. Kaikille osapuolille tarjotaan tarvittaessa opiskeluhuollollista yksilöllistä tukea kuten opiskeluterveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja, sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.
4. Kaikki käydyt keskustelut ja tapaamiset kirjataan muistioksi ja säilytetään samoin kuin opiskeluhuoltokertomukset (opiskeluaika + 10 vuotta)
5. Kun opiskelija käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, toimitaan seuraavissa asiakirjoissa kuvatulla tavalla (ovat osa opetussuunnitelmaa); Kriisisuunnitelma sekä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.
6. Tarvittaessa kiusaamisesta tehdään rikosilmoitus

Väkivaltaan ja aggressiivisen käyttäytymiseen puuttuminen

- Lievät tapaukset selvitetään keskustelemalla, tarvittaessa opettaja voi myös poistaa oppilaan luokasta. Olennaista on, että ongelmakäyttäytyminen ei toistu. Asian perusteellinen selvittely ja yhteydenpito kotiin on tärkeää. Opettajan kannattaa pyytää näihin tilanteisiin työpari.
- Tarvittaessa asiaa käsitellään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.
- Uhkaavissa tilanteissa turvataan ulkopuolisten koskemattomuus ja pyydetään viranomaisapua. Asiasta tarkemmin kriisisuunnitelmassa. Yhteydenottotavat ja yhteistyö huoltajan kanssa
- Yhteydenottokanavat ovat puhelin ja Wilma.
- Koulun henkilökuntaa koskee tiedottamiseen liittyvät salassapitosäädökset.

Yhteistyö viranomaisten kanssa

- Yhteistyö viranomaisten kanssa on lähinnä ennaltaehkäisevää, esimerkiksi poliisi järjestää koululla tapahtumia, joissa käsitellään kiusaamista ja väkivaltaa.
- Akuuteissa tilanteissa pyydetään aina viranomaisapua.

5 TOIMINTAOHJEITA OPISKELIJOILLE

5.1 Opiskelija kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän kohteena

Kenenkään ei tarvitse missään muodossa sietää loukkaavaa tai epämiellyttävää käyttäytymistä. Kaikilla on oikeus omiin fyysisiin ja henkisiin rajoihin. Muilla yhteisön jäsenillä on velvollisuus kunnioittaa toisen asettamia rajoja.

- Pyydä kiusaajaa/häiritsijää lopettamaan. Pyri sanomaan EI selkeästi ja vakuuttavasti
- Jos on mahdollista, kerro kiusaajalle/häiritsijälle miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu.
- Usein on turvallisinta poistuminen paikalta. Tilanteesta on aina oikeus poistua.
- Jos kiusaaminen, väkivalta ja häirintä jatkuu, ilmoita siitä aina jollekin oppilaitoksen aikuiselle ja/tai huoltajalle.
- Asian käsittelyä varten kirjaa tapahtuma esim. puhelimeesi; tapahtuma-ajat ja paikat, mitä tapahtui ja keitä oli läsnä.

Kiusaaminen, väkivalta tai häirintä ei ole koskaan häirinnän kohteeksi joutuneen syytä!

5.2 Opiskelija kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän sivusta seuraajana

Pohjantähti-opiston kaikkia opiskelijoita tulee rohkaista ja kannustaa puuttumaan näkemäänsä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Jos opiskelijoille on kertynyt kokemusta oppilaitoksen toimivasta prosessista puuttumisesta kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään tai he tuntevat oppilaitoksen toimintasuunnitelman, se rohkaisee heitä kaikkia aktiivisesti puuttumaan havaitsemiinsa häiriöihin. Myös ilmiön käsitteleminen ja pohtiminen etukäteen auttaa nuoria tunnistamaan häiriötilanteet.

Toiset opiskelijat voivat puuttua näkemäänsä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Sano häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa ja että hänen on lopetettava.
- Tue, puolusta ja usko häirintää kokenutta kaveria.
- Älä vähättele, äläkä syytä kiusattua kaveria.
- Kerro tapahtuneesta jollekin oppilaitoksen aikuiselle ja/tai huoltajalle vaikka nimettömällä viestillä.

6 SUUNNITELMAN SEURANTA, ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN

Pohjantähti-opiston yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä on vastuussa suunnitelman seurannasta, arvioinnista ja päivittämisestä lukuvuosittain.

Tiedostonimi: Liite1_PTO_SuunnitelmaOpiskelijoidenSuojaamiseksiKiusaa-
miseltaVäkivallaltaJaHäirinnältä2
Hakemisto: C:\Users\PTO TUF 2\Documents
Malli: C:\Users\PTO TUF 2\AppData\Roaming\Microsoft\Templa-
tes\Normal.dotm
Otsikko:
Aihe:
Tekijä: Susanna Kamsula
Avainsanat:
Kommentit:
Luontipäivä: 30.8.2023 10.45.00
Version numero: 10
Viimeksi tallennettu: 1.9.2023 9.40.00
Viimeksi tallentanut: Susanna Kamsula
Kokonaismuokkautusaika: 123 minuuttia
Viimeksi tulostettu: 1.9.2023 9.40.00
Viimeisestä täydestä tulostuksesta
Sivuja: 12
Sanoja: 2 276 (noin)
Merkkejä: 18 444 (noin)